

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ในบทที่ 5 นี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ในหัวข้อ 5.1 เป็นการอธิบายถึงข้อสรุปทั้งหมดที่ได้จากการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาถึงผลของการพัฒนาชนบท หรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชนบท ส่วนในหัวข้อ 5.2 จะเป็นการเสนอนโยบายที่เหมาะสมอันสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการวางแผนหรือปรับนโยบายการพัฒนาชนบทต่อไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.1 บทสรุปในการวิจัย

5.1.1 ผลจากการพัฒนาชนบทในระบบ กชช .

การพัฒนาชนบทในระบบ กชช ซึ่งเริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ยังผลให้ชนบทของไทยได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดีขึ้นเป็นลำดับ การเปลี่ยนแปลงในดัชนีชีวิตเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดัชนีชีวิตส่วนใหญ่ใน 5 กลุ่มปัญหา ซึ่งเคยต่ำกว่าเกณฑ์ได้รับการคลี่คลายไปสู่ระดับการพัฒนาที่สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศ อย่างไรก็ตามรัฐยังจำเป็นต้องจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้แก่การพัฒนาชนบทต่อไป เพื่อแก้ไขความด้อยพัฒนาและความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้ เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของชาวชนบทให้สูงขึ้นจากการเปรียบเทียบข้อมูลผลการประเมินระดับการพัฒนาของหมู่บ้านทั้งประเทศ (กชช 2ค) จำนวน 52,909 หมู่บ้าน 6,074,990 ครัวเรือน จำนวน 34 ตัวชีวิต ใน 5 กลุ่มปัญหาหลัก โดยใช้เกณฑ์การชีวิตปี 2527 เป็นฐาน เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของชาวชนบทจากผลการพัฒนาของรัฐในช่วง 2 ปี คือ 2527 และ 2529 โดยพิจารณาในแง่ของปัญหาที่สมควรได้รับการปรับปรุง (ระดับการพัฒนาด้านต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศ) สรุปได้ดังนี้ คือ

1.1 สถานปัญหาที่ยังคงมีความรุนแรง โดยส่วนรวม พบว่า ปัญหาทางด้านผลผลิต รายได้ และการมีงานทำ ยังเป็นปัญหาหลักที่ปรากฏอยู่ค่อนข้างชัดเจนทั้ง 4 ภาค และการอพยพหางานทำเป็นปรากฏที่ชัดเจนกว่าในอดีตอย่างเด่นชัด ในขณะที่ตัวชี้วัดจำนวนผู้ถือครองที่ดินในลักษณะที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ หรือมีเอกสารสิทธิ์ประเภทไม่มั่นคงมีจำนวนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ปัญหาทางด้าน โครงสร้างพื้นฐาน อันได้แก่ ความไม่สะดวกในการคมนาคมซึ่งสะท้อน

ถึงความชำรุดทรุดโทรมของสภาพถนนหนทาง อันเนื่องมาจาก การขาดการดูแลรักษา ยังคงปรากฏอยู่ที่ 4 ภาค ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรยังปรากฏอยู่ทั่วไปทั้ง 4 ภาคเช่นกัน และอาจเป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรในระยะที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นผลผลิตจากการทำนา หรือผลผลิตจากการทำไร่ ไม่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างชัดเจนนัก

1.2 สภาพปัญหาที่อาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ ปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ตลอดจนจนถึงความรู้และการศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตทั้งนี้เนื่องจากในระยะที่ผ่านมา โครงการต่าง ๆ ที่ช่วยในการเปลี่ยนแปลงปัญหาดังกล่าวได้กระจายอย่างทั่วถึงในท้องถิ่นชนบท

1.3 ปัญหาการใช้ดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนา พบว่า การใช้ดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ไม่เที่ยงตรง และไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงระดับการพัฒนาที่แท้จริง ซึ่ง พอสรุปได้ดังนี้

1. ดัชนีความสะดวกในการคมนาคม ตามหลักเกณฑ์ กชช 2ค
พิจารณาเฉพาะการเดินทางจากหมู่บ้าน ไปอำเภอเท่านั้น คือ ถ้ามีถนนติดต่อกับอำเภอตลอดเส้นทางและมีรถโดยสารวิ่งสม่ำเสมอในฤดูฝน จะได้คะแนน 2 ทำให้หมู่บ้านหลายแห่งมีคะแนนความสะดวกในการคมนาคมอยู่ในเกณฑ์ ทั้งที่ถนน และเส้นทางลำเลียงภายในหมู่บ้านอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม หรือไม่สามารรถใช้สัญจรได้ในบางฤดู เพราะถูกน้ำท่วมขังในระดับสูงแต่ไม่ได้รับการคำนึงถึง ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงรายละเอียดของคำจำกัดความให้ครอบคลุมถึงความสะดวกของคมนาคมขนส่งภายในหมู่บ้านด้วย

2. ดัชนีการมีโรงสีหรือร้านค้า ตามเกณฑ์ กชช 2ค ระบุให้หมู่บ้านที่มีโรงสีหรือร้านค้าเปิดเตล็ด อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้ง 2 อย่าง รวมกันมากกว่า 3 แห่ง ขึ้นไปจะได้คะแนน 3 ถ้ามีอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่มีเลยจะได้คะแนนทั้งปัญหาที่พบ คือ การมีโรงสีหรือร้านค้า จะขึ้นอยู่กับขนาดของหมู่บ้านและความสะดวกในการติดต่อกับตลาดนอกหมู่บ้านถ้าเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กจะมีโรงสีหรือร้านค้าจำนวนน้อย นอกจากนี้ในหมู่บ้านที่อยู่ไกลและสามารถติดต่อกับตลาดนอกหมู่บ้านได้โดยสะดวกอยู่แล้วก็จะมีสิ่งเหล่านี้ในจำนวนน้อย เพราะถือว่าไม่ใช่สิ่งจำเป็นมาก ดังนั้นการนำดัชนีตัวนี้ไปใช้ควรกำหนดจำนวนการมีโรงสีหรือร้านค้า ให้สัมพันธ์กับขนาดของหมู่บ้าน และต้องคำนึงถึงความจำเป็นที่จะต้องมีสิ่งเหล่านี้ภายในหมู่บ้านด้วยเพราะจากการสำรวจ พบว่า ชาวบ้านนิยมขายข้าวเปลือกแล้วซื้อข้าวสารสำหรับเอามาไว้บริโภคมากกว่าการนำข้าวเปลือกที่ผลิตได้ไปสีเพื่อเอาไว้บริโภคเอง

3. ผลผลิตจากการทำนา ตามเกณฑ์ระบุว่าหมู่บ้านใดทำนาได้ผลผลิตรวมเฉลี่ยต่อครัวเรือนมากกว่า 5,000 กก. ขึ้นไป จะได้คะแนน 3 ถ้าได้ต่ำกว่า 2,000 กก. หรือไม่มีการทำนาในหมู่บ้านจะได้คะแนน 1 โดยผลผลิตรวมเฉลี่ยต่อครัวเรือนได้จากพื้นที่ทำนา

ส่วนใหญ่ต่อครัวเรือนควบกับผลผลิตข้าวเปลือกส่วนใหญ่ต่อไร่ ทำให้หมู่บ้านที่มีพื้นที่นาเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำนวนน้อย มีปัญหาผลผลิตจากการทำนาต่ำกว่าเกณฑ์ ทั้ง ๆ ที่ประสิทธิภาพทางการผลิตค่อนข้างดีได้ผลผลิตต่อไร่มาก ขณะเดียวกันหมู่บ้านที่มีพื้นที่ทำนาเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำนวนมากกลายเป็นหมู่บ้านที่ได้รับผลผลิตจากการทำนาสูงกว่าเกณฑ์ ทั้ง ๆ ที่ประสิทธิภาพทางการผลิตอาจต่ำมากและได้ผลผลิตต่อไร่จำนวนน้อย ผลลัพธ์ที่ได้จากดัชนีตัวนี้จึงไม่ได้สะท้อนความพอเพียงของประสิทธิภาพทางการผลิตที่แท้จริงซึ่งเป็นอันตรายต่อการกำหนดทิศทางการวางแผนพัฒนา เพราะเมื่อผลผลิตจากการทำนาอยู่ในเกณฑ์ดีก็จะละเลยประสิทธิภาพทางการผลิตได้ ขณะเดียวกันการจะใช้ดัชนีนี้เป็นเครื่องวัดการผลิตเพื่อการบริโภคภายในชุมชนก็คงไม่ใช่สิ่งที่เที่ยงตรงนัก เพราะวิธีการผลิตได้เปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อการค้ามากกว่าการผลิตเพื่อการบริโภค คือ ชาวนาจะขายข้าวเปลือกที่ผลิตได้ทั้งหมดแล้วนำเงินไปซื้อข้าวสารแทนการนำข้าวเปลือกที่ผลิตได้ไปสีเก็บไว้บริโภคเอง เพราะการซื้อสามารถเลือกชนิดของข้าวที่จะบริโภคได้ตามที่ต้องการมากกว่า ดังนั้นดัชนีตัวนี้ควรได้รับการทบทวนหลักเกณฑ์การให้คะแนนให้รัดกุมมากขึ้น

4. การประกอบอาชีพอื่น ๆ ตามเกณฑ์ระบุ ถ้าหมู่บ้านใดมีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ เพียง อย่างเดียวมากกว่าหรือเท่ากับ 1 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และประกอบอาชีพประมง ส่วนผักสวนผลไม้ ปศุศตยกรรม ปลูกยาง ปลูกปาล์ม น้ำมัน จะได้คะแนน 1 การกำหนดเกณฑ์เช่นนี้ทำให้หมู่บ้านที่จำนวนครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือไปจากอาชีพทางการเกษตรมีปัญหาการประกอบอาชีพอื่น ๆ ต่ำกว่าเกณฑ์ทั้ง ๆ ที่อาชีพอื่น ๆ ที่ทำให้ออกให้เกิตรายได้มากกว่าอาชีพทางการเกษตรตามที่ระบุ ดังนั้นจึงควรทบทวนเกณฑ์การให้คะแนนของดัชนีตัวนี้ว่ายังจำเป็นต้องเน้นเฉพาะอาชีพทางการเกษตรเท่านั้นหรือไม่ การประกอบอาชีพจักสานหรืออาชีพหัตถกรรม อื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดรายได้ในการจุนเจือครอบครัวได้อย่างต่อเนื่องเหตุใดจึงให้ต่ำกว่าเกณฑ์

5. การทำการเกษตรฤดูแล้ง ตามเกณฑ์ที่กำหนดในหมู่บ้านที่มีจำนวนครัวเรือนที่ทำการเกษตรฤดูแล้งเพื่อขายมากกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดหรือจำนวนครัวเรือนที่ทำนา 2 ครั้งรวมกับจำนวนครัวเรือนที่ปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูแล้งหรือทั้ง 2 ฤดู ไว้เพื่อขายมากกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด จะได้คะแนน 3 ถ้านอกเหนือจากนี้และไม่ได้ไว้เพื่อกิน จะได้คะแนน 1 ซึ่งจากการสำรวจ พบว่า ในหลายหมู่บ้านมีการทำการเกษตรฤดูแล้งจำนวนน้อย เพราะอาชีพบางอย่างต่อเนื่องอย่างต่อเนื่องตลอดปี เช่น การเพาะอัฐ และบางหมู่บ้านมีทางเลือกที่ดีกว่าการทำการเกษตรฤดูแล้ง เช่น การทำประมง เป็นต้น ดังนั้นไม่ว่าจะทำการสำรวจอีกกี่ครั้งก็ตามดัชนีตัวนี้ก็ยังคงต่ำกว่าเกณฑ์โดยไม่เปลี่ยนแปลง การนำดัชนีตัวนี้ไปใช้จึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ด้วย

6. การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร ตามเกณฑ์ที่กำหนดให้หมู่บ้านที่มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร ตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ได้คะแนน 3 ถ้าไม่มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรจะได้คะแนน 1 ซึ่งจากการสำรวจ พบว่า เกือบทุกหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มแล้ว แต่บทบาทของกลุ่มในการจัดกิจ

กรรมต่าง ๆ นั้นยังมีอยู่น้อยมาก ดังนั้นถ้ามีการปรับปรุงเกณฑ์การให้คะแนนของดัชนีตัวนี้โดยคำนึงถึงคุณภาพและประสิทธิภาพการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มด้วยก็จะให้ได้ประโยชน์จากการใช้ดัชนีมากขึ้น

7. บริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน ตามเกณฑ์กำหนดให้หมู่บ้านที่มีผู้ยาประจำหมู่บ้าน มี มอบ. หรือ อสม. และ พสส. ครบทั้ง 3 อย่าง จะได้คะแนน 3 ถ้ามีเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่มีเลยจะได้คะแนน 1 ซึ่งจากการสำรวจพบว่าหมู่บ้านส่วนใหญ่มีบริการดังกล่าวอย่างน้อย 2 อย่างขึ้นไป ทำให้ได้ผลลัพธ์ในลักษณะค่อนข้างดี แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของกิจกรรมพบว่าหลายหมู่บ้านยังมีปัญหาเพราะเกณฑ์การให้คะแนนพิจารณาเฉพาะปริมาณการจัดตั้งโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพ และบทบาทในการบริการ กล่าวคือในหลาย ๆ หมู่บ้านแม้ว่ามีผู้ยา มี มอบ. หรือ อสม. และ พสส. แล้ว แต่บทบาทในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เหล่านี้ที่ตลอดจนอรรถประโยชน์จากผู้ยาประจำหมู่บ้านนั้นยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย บางหมู่บ้านมีสถานีอนามัยภายในหมู่บ้าน บางหมู่บ้านอยู่ใกล้สถานพยาบาลหรืออาจอยู่ไกลแต่สามารถเดินทางถึงได้โดยสะดวก จึงนิยมไปรักษาพยาบาลตามสถานพยาบาลเหล่านี้มากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าการอบรมความรู้แก่ พสส. อสม. เพียงช่วงเวลาสั้น ๆ ทำให้ชาวชนบทไม่เชื่อถือในความรู้ความสามารถของบุคคลเหล่านั้น เพราะเขาค้นเคยกันมาในฐานะเพื่อนบ้านที่รู้เห็นกันมาตั้งแต่เดิมของกันและกันมาก่อน จึงไม่แน่ใจว่า พสส. อสม. ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านของพวกเขาเหล่านี้จะมีความรู้จริงพอที่พวกเขาจะเชื่อถือได้มากนักน้อยเพียงใด เมื่อไม่ได้รับความศรัทธาเชื่อถือในที่สุด พสส. ก็เกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีแรงจูงใจที่จะทำงานประกอบกับภาวะอาชีพทางด้านการทำงานทำให้ไม่มีเวลาเอาใจใส่กับงานทางด้านนี้เท่าที่ควร

8. สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้าน ตามเกณฑ์กำหนดให้หมู่บ้านที่มีโรงเรียนประชาบาลได้คะแนน 3 ถ้าไม่มีโรงเรียนประชาบาล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศาสนสถานอื่น ๆ) ที่อ่านหนังสือพิมพ์อย่างใดอย่างหนึ่งเลยจะได้คะแนน 1 การกำหนดเกณฑ์เช่นนี้เป็นการวัดระดับการพัฒนาด้วยถาวรวัตถุโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม เพราะภายในหมู่บ้านขนาดเล็กอัตราการเกิดต่ำ การก่อสร้างโรงเรียนประชาบาลในทุกหมู่บ้านย่อมขัดแย้งกับสภาพการที่เป็นจริง และจะทำให้เสียงบประมาณเพิ่มขึ้นโดยไม่จำเป็น การไม่มีสถานที่ให้ความรู้ใด ๆ ภายในหมู่บ้านแต่สามารถเดินทางไปใช้ประโยชน์จากสถานที่ความรู้ร่วมกับหมู่บ้านอื่น ๆ ได้ และการที่มีสถานที่ให้ความรู้ภายในหมู่บ้านแต่ไม่ได้ถูกใช้ประโยชน์เท่าที่ควร เช่น บางหมู่บ้านมีที่อ่านหนังสือพิมพ์แต่ชาวบ้านไม่สนใจใช้บริการเพราะหนังสือเก่า กระจัดกระจาย ขาดการดูแล ประเด็นทั้งสองนี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เหมาะสมของเกณฑ์การให้คะแนนได้เป็นอย่างดี

9. การให้ความรู้จากรัฐ ตามเกณฑ์กำหนดให้หมู่บ้านที่มีการฝึกอบรมด้านการเกษตร สาธารณสุขและอื่น ๆ ได้คะแนน 3 ถ้าไม่มีการฝึกอบรมเลยจะได้คะแนน 1 การกำหนดเกณฑ์เช่นนี้เป็นการคำนึงถึงเฉพาะปริมาณการฝึกอบรมโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพ ทำให้ได้ผลลัพธ์เพียงเบนไปจากการพัฒนาที่แท้จริง เพราะในหลาย ๆ หมู่บ้านได้รับการฝึกอบรมจากรัฐแล้วแต่

การนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ยังมีไม่เท่าที่ควร เช่น ในบางหมู่บ้านได้รับการฝึกอบรมด้านการตัดเย็บเสื้อผ้าแต่ชาวบ้านไม่สามารถนำไปปฏิบัติงานได้ เพราะช่วงเวลาการฝึกอบรมสั้นมากจนชาวบ้านขาดโอกาสฝึกฝนทักษะ บางหมู่บ้านได้รับการฝึกอบรมวิธีการทำน้ำตาลปึกจากตาลโตนด ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถทำน้ำตาลปึกได้จริงแต่ปรากฏว่าไม่มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำน้ำตาลปึกขายเป็นอาชีพ เพราะการทำน้ำตาลปึกต้องสิ้นเปลือง เวลา แรงงาน ทน และความยุ่งยากมากกว่าการขายน้ำตาลสดแต่ได้รับกำไรจากการขายน้อยกว่า จึงนิยมการขายน้ำตาลสดมากกว่า ดังนั้นดัชนีการให้ความรู้จากรัฐนั้นนอกจากคำนึงถึงจำนวนครั้งในการฝึกอบรมแล้วยังจำเป็นต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมด้วย

5.1.2 ผลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของดัชนี

เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของดัชนี โดยพิจารณาจากดัชนีชีวิต 34 ตัว ใน 5 กลุ่มปัญหาหลัก ที่ทาง กชช ได้กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลระดับการพัฒนาดังกล่าว โดยในการศึกษานี้ ใช้ขบวนการทางสถิติ คือ การวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) ทำการวิเคราะห์ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์สรุปได้ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 เป็นตารางที่แสดงถึงดัชนีชีวิตที่มีความสำคัญในแต่ละภูมิภาค (ตัวแปรที่อยู่ในองค์ประกอบที่ 1) สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) เมื่อมองในระดับภาพรวมทั้งประเทศ พบว่า ดัชนีที่ควรให้ความสำคัญ กระจายอยู่เพียง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มโครงสร้างพื้นฐาน คือ การมีไฟฟ้าใช้ และการคมนาคม กลุ่มปัญหาการผลิต คือ ผลผลิตจากการทำนา การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร แหล่งสินเชื่อทางการเกษตร และกลุ่มปัญหาสาธารณสุข คือ สุขลักษณะในบ้าน สุขภาพและอนามัย และการวางแผนครอบครัว

(2) เมื่อมองในระดับภาค พบว่า ส่วนใหญ่แล้วทุกภาคจะให้ความสำคัญกับดัชนีในกลุ่มปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน และกลุ่มปัญหาสาธารณสุข อาจสรุปได้ดังนี้ คือ

(2.1) จะเห็นว่า ในกลุ่มปัญหาสาธารณสุข และกลุ่มปัญหาความรู้ จะมีระดับการพัฒนายังไม่แตกต่างกันในทุกภาค ทั้งนี้เนื่องจากว่า ในระยะที่ผ่านมามีโครงการต่าง ๆ ที่รัฐได้พยายามที่จะช่วยเปลี่ยนแปลงสภาพปัญหาดังกล่าวนี้ ได้กระจายอย่างทั่วถึงในท้องถิ่นชนบท

(2.2) ความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด ในแต่ละภาคนั้น จะอยู่ในกลุ่มโครงสร้างพื้นฐาน ผลผลิต รายได้ และการมีงานทำ และแหล่งน้ำ เช่น ในภาคเหนือ มีแหล่งน้ำมาก ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแหล่งน้ำน้อย เป็นต้น

ตารางที่ 5.1 แสดงการเปรียบเทียบดัชนีชีวิตในแต่ละภูมิภาค (องค์ประกอบที่ 1)

ทั่วประเทศ	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
การมีไฟฟ้าใช้	การตั้งถิ่นฐาน	การตั้งถิ่นฐาน	การมีไฟฟ้าใช้	สัตว์ใช้งาน
การคมนาคม	การมีไฟฟ้าใช้	การมีไฟฟ้าใช้	การคมนาคม	กรรมสิทธิ์ในที่ดิน
ผลผลิตจาก-	สภาพความคงทน-	การคมนาคม	สภาพความคงทน-	การตายของ
การทำงาน	ของบ้าน	การมีโรงสีหรือ-	ของบ้าน	เด็กแรกเกิด-1ปี
การจัดตั้งกลุ่ม-	สัตว์ใช้งาน	ร้านค้า	อัตราค่าจ้าง	การฉีดวัคซีน-
เกษตรกร	สุขลักษณะในบ้าน	สภาพความคงทน-	สุขลักษณะในบ้าน	ในเด็ก
แหล่งสินเชื่อ-	สุขภาพและอนามัย	ของบ้าน	ระดับการศึกษา-	การวางแผน-
ทางการเกษตร	การฉีดวัคซีนในเด็ก	การประกอบอาชีพ-	ของประชาชน	ครอบครัว
สุขลักษณะในบ้าน	การวางแผน-	และการมีงานทำ		
สุขภาพและอนามัย	ครอบครัว	การทำงานเกษตร-		
การวางแผน-	ระดับการศึกษา-	ฤดูแล้ง		
ครอบครัว	ของประชาชน	สุขลักษณะในบ้าน		
		การฉีดวัคซีนในเด็ก		
		การวางแผน-		
		ครอบครัว		
		แหล่งน้ำและ-		
		การมีน้ำใช้		
		ระดับการศึกษา-		
		ของประชาชน		

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.2 เห็นพัฒนาพื้นที่ชนบทยากจนตามกลุ่มปัญหาที่ยังคงมีความรุนแรง

ในการวางแผนพัฒนาควรมุ่งพัฒนาพื้นที่ชนบทยากจนให้มากขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพของประชาชนในเขตพื้นที่เหล่านั้นให้เท่าเทียมหรือใกล้เคียงกับหมู่บ้านอื่น ๆ ลดความเหลื่อมล้ำในการได้รับการพัฒนาในระหว่างหมู่บ้านด้วยกันไม่ให้แตกต่างกันมาก ทำให้ชนบทที่ล้าหลังมีโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้เร็วขึ้นและควรเห็นการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มปัญหาที่ยังคงมีความรุนแรงทั้งในหมู่บ้านก้าวหน้าและล้าหลัง ซึ่งได้แก่ กลุ่มปัญหาผลผลิต รายได้ และการมีงานทำ กลุ่มปัญหาแหล่งน้ำ และกลุ่มปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน

(1) กลุ่มปัญหาผลผลิต รายได้ และการมีงานทำ มีความสัมพันธ์กับกลุ่มปัญหาแหล่งน้ำ คือ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และสัมพันธ์กับกลุ่มปัญหาโครงสร้างพื้นฐานในส่วนของคมนาคมขนส่งด้วย ดังนั้นในการพัฒนาเพื่อเพิ่มผลผลิต จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านแหล่งน้ำและเส้นทางคมนาคมขนส่งควบคู่ไปกับการพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ที่สอดคล้องต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น

(2) ในกลุ่มปัญหาแหล่งน้ำ ควรเห็นการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ประเภทแหล่งน้ำขนาดเล็ก จำพวกบ่อ หรือ คูในนา และเหมืองฝายขนาดที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ชนบทแต่ละแห่ง แทนการสร้างเขื่อนชลประทานขนาดใหญ่เพื่อให้มีแหล่งน้ำทางการเกษตรกระจายไปในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ส่วนแหล่งน้ำและคลองส่งน้ำเดิมที่มีอยู่แล้ว ก็ควรมีแผนงานในการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดส่งน้ำไปสู่พื้นที่เกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบควบคุมการใช้น้ำให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่เกษตรกรแต่ละกลุ่มได้ตกลงร่วมกัน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาขัดแย้งในการแย่งน้ำทำการเกษตรระหว่างเกษตรกรกลุ่มต่าง ๆ นอกจากนี้ควรสนับสนุนการจัดหาขนะกักเก็บน้ำฝน เพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอและทั่วถึงต่อไปด้วย

(3) ในกลุ่มปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน นั้นควรแก้ไขปัญหาด้านการคมนาคมในที่ดิน ด้วยการขยายการปฏิรูปที่ดินออกไปให้กว้างขวางมากขึ้น ส่วนปัญหาทางด้านคมนาคมนี้ ควรมีแผนงานในการซ่อมแซม ปรับปรุง บำรุงรักษาขอบข่ายของเส้นทางคมนาคมต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ทุกฤดูกาล และขณะเดียวกันก็ควรมีการก่อสร้างถนน และเส้นทางลำเลียงภายในหมู่บ้านต่าง ๆ เพิ่มเติมด้วย เพื่อให้การขนส่งผลผลิตและการคมนาคมภายในหมู่บ้าน และการติดต่อกับชุมชนภายนอกมีความสะดวกมากขึ้น

(4) สำหรับกลุ่มปัญหาสาธารณสุข และกลุ่มปัญหาความรู้ มีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นมาก อันเป็นผลเนื่องมาจากกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ ผู้รับผิดชอบงานใน 2 กลุ่มปัญหาดังกล่าว มีการวางแผน การจัดการ และการบริหารงานที่ดี สามารถจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดให้แก่พื้นที่ชนบทต่าง ๆ ได้อย่างค่อนข้างกว้างขวาง แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนายังไม่อาจยุติลงได้ เพราะถ้าการพัฒนาหยุดลง ความด้อยพัฒนาในกลุ่มปัญหาดังกล่าว ก็จะปรากฏขึ้นอีก ดังนั้นรัฐยังจำเป็นต้องสนับสนุนงบประมาณให้แก่หน่วยงานดังกล่าวต่อไป เพื่อให้สามารถปรับปรุงคุณภาพของกิจกรรมให้สนองต่อความต้องการของชาวชนบท และสามารถกระจายกิจกรรมการพัฒนากลับไปสู่พื้นที่ชนบทต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น

5.2.2 ปรับปรุงดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง

(1) ดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาที่มีปัญหาในทางปฏิบัติ ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ได้ผลผลิตขั้นที่เที่ยงตรงและสะท้อนให้เห็นถึงระดับการพัฒนาที่แท้จริง ตัวอย่าง เช่น ดัชนีความสะดวกในการคมนาคม ดัชนีการมีโรงสีหรือร้านค้า ดัชนีผลผลิตจากการทำนา การประกอบอาชีพอื่น ๆ การทำการเกษตรฤดูแล้ง การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร บริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้าน ดังได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 5.1 เป็นต้น

(2) จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีต่าง ๆ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) ตามตารางที่ 5.1 แสดงให้เห็นว่า ดัชนีแต่ละตัวมีความเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญ หรือมุ่งที่จะพัฒนาไปที่ดัชนีที่เหมาะสมของแต่ละภูมิภาค ซึ่งผลจากการพัฒนาดังกล่าว จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และทำให้ประหยัดงบประมาณด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย